

HAKİKAT VE MECAZ BAĞLAMINDA İNGİLİZCE MEALLERLE İLGİLİ ANALİTİK BİR İNCELEME

Abdulcelil BİLGİN

Yrd. Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi
Eğitim Fakültesi.

Giriş

Kur'ân'ın, günümüzde konuşulan birçok dile tercüme edildiği bilinmektedir. Görünen o ki bundan sonra da Kur'ân'ın tercümesi faaliyeti, dumsızın devam edecektir. İnsanların Kur'ân'ı anlamak gibi bir sorunu oldukça; çeviri faaliyeti önemini koruyacak ve ona sürekli ihtiyaç duyulacaktır. Bu ihtiyacın karşılanması, Kur'ân'ın farklı dillere tercüme edilmesinden başka herhangi bir yolla mümkün olmayacağına göre, söz konusu faaliyet devam etmelidir.

Aslında her çeviri ameliyesi için geçerli olan zorluk ve problemler, Kur'ân çevirileri için de söz konusudur. Kur'ân çevirisinde zorluğu bilinen unsurlardan biri, mecazî ifadelerdir. Kelimelerin hakiki/lafzî ve mecazî yönlerini tespit edip edememe, bunları ikinci bir dile aktarıp aktaramama konusu sürekli problem olmaya devam etmiştir.

Kur'ân çevirisinde, klasik ve modern dönemlerde telif edilen dilbilimsel tefsir eserlerinden yaranmanın, kaçınılmaz bir zorunluluk olduğunu, bunlara başvurulmadan hazırlanacak meallerin eksik kalacağını düşünüyoruz. Söz konusu eserlere müracaat edilmesi durumunda; mütercimlerin, Kur'ân'daki ifade ve lafızlarından mecazi çağrışımı olanları diğerlerinden ayırt etmesi muhtemel bir hal alacak ve bu durum, çevirilerdeki isabet oranını arttıracaktır.¹ Bunun yanı sıra hataları azaltma yolunda tartışılacak başka faktörler olmakla beraber, belirtmekte yarar gördüğümüz önemli bir husus ise, Kur'ân'ın daha sahih tercümelerine ulaşma yolunda; farklı dillerde yapılmış çeviriler üzerinde karşılaştırmalı olarak yapılacak inceleme ve analizlerin, bizlere yeni imkânlar sağlayabileceği yönündeki kanaatimizdir. Özellikle mecazî ifadelerin farklı dillere yapılmış çevirileri ile ilgili yapılacak karşılaştırma ve analizler, araştırmacılara bu konuda yeni imkânlar ve çıkış yolları gösterebilir. Söz konusu araştırma ve analizlerden elde edilmesi muhtemel verilerle mütercim, Kur'ân'ın başka dillere yapılmış çevirilerine vakıf olacak, özellikle mecazî ifadelerin aktarılması konusunda yeni bir perspektifle hareket ederek konuyu geniş bir açıdan ele alma imkânı bulabilecektir.

¹ Bu konuda geniş bilgi için bkz.: Bilgin, Abdulcelil, *Kur'an'daki Deyimler ve Zemahşeri'nin Keşşafı*, Ankara Okulu Yay. , Ankara, 2008; *Kur'an'da Deyimler ve Kur'an'ın Anlaşılmasındaki Rolü*, Pınar Yay. , İstanbul, 2003; Karagöz, Mustafa, *Dilbilimsel Tefsir ve Kur'ân'ı Anlamaya Katkısı*, Ankara Okulu Yay. , Ankara, 2010.

Biz de bu çalışmamızda, hakiki ve mecazî ifadelerle sınırlı kalmak kaydıyla; örnek olabilmesi, yeni çalışma ve açılımlara imkân sağlayabilmesi ihtimal ve umuduyla İngilizce mealler üzerinde duracağız.

Bu irdelemeyi Esed,² Pickthall³, Ünal⁴ ve Didin'in⁵ mealleri üzerinden gerçekleştireceğiz. Farklı surelerden seçilmiş değişik on örneğin, bu dört meale yanışyan karşılıklarından hareketle karşılaştırma, tartışma ve analiz yapmaya çalışacağız. Yapacağımız çalışmadaki meal seçimimizi, herhangi bir soru işaretine neden olmamak adına şöyle izah edebiliriz: Esed'i batılı biri olup İngilizceyi daha sonra öğrendiği; Pickthall'ı İngiliz olduğu; Ünal ve Didini doğulu, Müslüman ve İngilizceyi sonradan öğrendikleri için tercih ettik. Bu şekildeki farklı tercihlerle hareket etmemizin sebebi, bu yolla ulaşılabilecek sonuçların; aynı din, dil ve kültürü paylaşanların muhtemel tekdüze bakış açısından kaynaklanabilecek sonuçlardan daha farklı ve objektif olabileceği düşüncesidir. Bu yolla ortaya çıkacak sonucun, ne olursa olsun, diğerlerine göre daha nesnel olacağı kanaatindeyiz.

Konumuzla ilişkisi nedeniyle öncelikle lügavî ve ıstılahî yönden kısaca hakikat ve mecaz kelimelerini, ardından Kur'ân ve mecaz ilişkisini inceleyeceğiz.

Hakikat ve Mecaz

Hakikat, bir şeyin aslı ve esası, mahiyeti, öz niteliği; gerçek, doğru; doğrusu; sadakat, doğruluk, bağlılık, kadirbilirlik; temel anlam, gerçek anlam, mecaz karşıtlığı, herhangi bir lafzın mecazî değil, aslı manasında kullanılması, bir kelimenin sadece delalet ettiği manada kullanılması, esas olarak kullanılan kelime; bir kelimeyi, neyi anlatmak için konulmuşsa, o manada kullanmak gibi anlamlara gelir: "El" kelimesinin bilinen uzuv manasında kullanılması gibi...⁶

Mecaz, yol; geçmek, geçecek yer, bir yeri yürüyerek geçmek; seyahat etmek; hakikatin, gerçeğin zıddı; yan anlam, bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamı dışında kullanılan söz, bir kelimenin gerçek anlamından alınarak ilgili bulunduğu başka bir anlamda kullanılması; ifadeye kuvvet ve güzellik vermek için benzerlik veya daha değişik bir ilgiye dayalı olarak gerçek anlamı dışında kullanılan söz; bir sözü, sözcüğü gerçek anlamı dışında kullanma sanatı, demektir. Bir söz

² Esed, Muhammed, *The Message of The Qur'ân*, İşaret Yay., İst. 2006.

³ Pickthall, Muhammad Marmaduke, *The Meaning of the Qur'ân*, Araştırma Yay., Ankara, 2005.

⁴ Ünal, Ali, *The Qur'ân With Annotataed Interpretation In Modern English*, The Light, New jersey, 2007.

⁵ Didin, Hâce Ahmet, *The Holy Qur'an, and word of word English Translation with colourful translation technique*, Rayiha Publication, Ankara, 2007.

⁶ez-Zemahşeri, Carullah Ebi'l-Kasım Mahmud b. Ömer, *Esasü'l-Belağa*, Daru'n-Nefais, Beyrut, 1992; İbn-i Manzur, Ebu'l-Fadl Cemalü'd-din Muhammed, *Lisanu'l-Arab*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1994; es-Suyutî, Celalüddin Abdurrahman Ebibekr, *el-İtkan Fi Ulumi'l Kur'ân*, Tahk. : Muhammed Salim Haşim, Daru'l-Kutubi'l İlmîyye, Lübnan, 2007, c. II, s. 71; Enis, İbrahim, *Dilaletü'l-Elfaz*, Mektebetü'l-enclu el-Mısıryye, Mısır, 1993, s. 127-128; Akk, Halid Abdurrahman, *Usulü't-Tefsir ve Kavaiduhu*, Darü'n-Nefais, Lübnan, 2007, s. 280; Demirci, Muhsin, *Tefsir Terimleri Sözlüğü*, İFAV Yay., İstanbul, 2009.

veya sözcüğün mecazî çağrışımlara sahip olabilmesi için gerçek anlamda kullanılmadığını gösteren bir alâka veya karine olmalıdır. Alâka, sözü duyan kişinin zihninde hakiki mana ile mecazî mana arasında kurulan bağlantı demektir. Bir lafzî, konulduğu mananın dışında kullanabilmek için karine-i mânia gereklidir: Asli manayı engelleyici bir karinenin yanı sıra ilk konulduğu anlamdan farklı şekilde kullanılmasına vesile olacak bir münasebetin yer alması gibi. *Mecazî; mecaza* ait, mecazla ilgili olan, asıl anlamında kullanılmayan, gerçek olmadığı halde gerçekle arasında benzerlik veya daha başka bir ilgi bulunan kelime, söz anlamındadır.⁷

Kur'ân ve Mecaz

Her ne kadar cumhur-u ulema Kur'ân'da çok sayıda mecazî ifade bulunduğunu ileri sürmüşse de, tarihte, az da olsa bu düşünceye katılmayanlar olmuştur. Zahiriliğin kurucusu Dâvûd ez-Zahiri (ö.270/883), Mutezile'den Ebu Muslim Muhammed b. Bahr el- İsbahani (ö.370/980), Şafii ulemasından Ahmed b. Ahmed et-Taberi (ö.355/946) ve Malikilerden İbnu Huveymenzâz (ö.400/1009) gibi âlimler, bazı kaygı ve gerekçelerle Kur'ân'da mecazın bulunamayacağını savunmuşlardır.⁸ Adı geçen âlimlerin kaygı ve gerekçelerini şu şekilde özetlemek mümkündür: Mecaz yalanın kardeşidir. Zira kişi, konuşurken köşeye sıkıştığında, başka bir çare ve çıkış bulamadığında mecazî ifadelerle vaziyeti kurtarmaya çalışır. Yani mecaz, bir bakıma yalancılardan başvurduğu bir çaredir. Allah için; köşeye sıkışmak, çaresiz kalmak ve dolayısıyla yalan söylemek mümkün olmayacağına göre, O'nun için mecaza başvurmak da söz konusu değildir. Bu vesileyle Kur'ân'da mecazî ifadelerin bulunduğunu iddia etmek, Allah'a eksiklik isnat etmek olacaktır.⁹

Kur'ân'da bol miktarda mecazî ifade bulunduğunu savunan alimler ise, mecazın ifade ve üslup güzelliği açısından son derece önemli olduğunu ve Allah Teala'nın da kelamında yeri geldikçe mecaz unsurlarını kullandığını; Kur'ân'da mecaz bulunmadığını iddia etmenin Kur'ân'ın edebi güzelliğini yok saymak olacağını belirtmişlerdir.¹⁰ Kur'an ilimlerini konu edinen birçok klasik ve çağdaş eserde

⁷ ez-Zemahşeri, *Esas*; İbn-i Manzur, *Lisanu'l-Arab*; Enis, *Dilaletü'l-Elfaz*, s. 127-128; Akk, *Usulü't-Tefsir*, 280; D.İ. B. , *Kurul; Dini Kavramlar Sözlüğü*, Ankara, 2009, s. 363.

⁸ es-Suyutî, *el-İtkan*, c. II, s. 71,72; Cerrahoğlu, İsmail, *Tefsir Usûlü*, T.D.V, Ankara, 2006, s. 177-178; Demirci, Muhsin, *Tefsir Usûlü*, İFAV, İstanbul, 2003, s. 256-257.

⁹ es-Suyutî, *el-İtkan*, c. II, s. 71,72; ez- Zerkeşi, Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim, *el-Burhân fî Ulumi'l-Kur'an*, tahk. : Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim, el-Mektebetü'l-Asriyye, Lübnan, 1972, c. II, s. 254,255; Cerrahoğlu, İsmail, *Tefsir Usûlü*, s. 177-178; Demirci, Muhsin, *Tefsir Usûlü*, İFAV, İstanbul, 2003, s. 256-257.

¹⁰ es-Suyutî, *el-İtkan*, c. II, s. 71,72; ez-Zerkeşi, *el-Burhân*, c. II, s. 254, 255; Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü*, s.177-178; Demirci, *Tefsir Usûlü*, İFAV, İstanbul, 2003, s. 256-257.

müelliflerin, Kur'ân'da mecazın varlığını savunduklarını görmekteyiz.¹¹ Kur'ân'da bulunduğu ileri sürülen mecazî ifadelerle verilen örneklerden bazıları şunlardır: ... كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ ...¹²; ... يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ ...¹³; ... فَمَا رَحَّتْ مَجَارِئُهُمْ ...¹⁴; ... فَتَخْرِيرُ رَقَبَةٍ ...¹⁵; ... فَكُ رَقَبَةٍ ...¹⁶; ... تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ...¹⁷. Kabul olunmalıdır ki mecaz, ilahi hitabın doğasında vardır ve Allah sadece Kur'ân'da değil; Kur'ân'ın yanı sıra diğer ilahî kitaplarda da gerektiğinde buna başvurmuştur.¹⁸

Kur'ân ve İngilizce Mealler

Kur'ân'da mecaz olgusuna yer verilip verilmediği ile ilgili kaynaklardan aktardığımız kısa ama konumuz açısından yeterli bilgilerden sonra İngilizce mealleri analitik bir yöntemle incelemeye başlayabiliriz. Bu bölümde, Kur'ân'dan seçtiğimiz ifadelerin öncelikle lâfzî ve mecazî anlamlarını; rivayet ve dirayet tefsirlerinin yanı sıra yer yer Türkçe meallerden yararlanarak belirlemeye çalışacağız. Türkçe meallere, daha çok ifadelerin lâfzî anlamlarını belirlerken başvuracağız. Bunun nedeni, okuyucuya Türkçe ve İngilizce meallerde ifadelerin lâfzî anlamlarının ne kadar öncelendiğini az da olsa gösterme ve mukayese yapma imkânı sağlama amacıdır. Akabinde söz konusu ifadelerin İngilizce karşılıklarına bakarak hakikat ve mecaz açısından mütercimlerin çevirilerdeki eğilimlerinin yanı sıra çevirilerindeki anahtar kelimeleri ve bunların anlamlarını belirlemeye çalışacağız.

I-Meryem / 4

إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي

a) Lâfzî anlamı: Kemiklerim zayıfladı.¹⁹

b) Mecazî anlamı: Takatim kesildi, gücüm, mecalim kalmadı, elden ayaktan kesildim, yaşlandım, ihtiyarladım²⁰.

¹¹ es-Suyutî, *el-İtkan*; ez-Zerkeşî, *el-Burhân*; es-Salih, Subhi, *Mebahis fi Ulumi'l-Kur'ân*, Beyrut, 1985; Akk, *Usulü't-Tefsir ve Kavaiduhu*; el-Kasimî, Cemaledin, el-Kattan, Manna', *Mebahis fi Ulumi'l-Kur'ân*, Lübnan, 1998; Kasimî, Cemaledin, *Tefsir İliminin Temel Meseleleri*, Çev. : Sezai Özel, İz Yay. , İstanbul, 1990; Derveze, İzzet, *Kur'ânü'l-Mecid*, Çev. : Vahdetin İnce, Ekin Yay. , İstanbul, 1997; Okıç, M. Tayyib, *Tefsir ve Hadis Usulünün Bazı Meseleleri*, Nun Yay. , İstanbul, 1995; Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü*; Kılıç, Sadık, *Kur'ân: Dildeki Sonsuz Mucize*, Gelenek Yay. , İstanbul, 2003; Paçacı, Mehmet, *Kur'ân'a Giriş*, İSAM Yay. , İstanbul, 2006; Demirci, *Tefsir Usûlü*; Öztürk, Mustafa, *Kur'ân Dili ve Retoriği*, Kitabiyât, Ankara, 2002; Yavuz, Ömer Faruk, *Kur'ân'da Sembolik Dil*, Ankara Okulu, Ankara, 2006.

¹² Bakara 2/16.

¹³ Bakara 2/19.

¹⁴ Kasas 28/88.

¹⁵ el-Mücadele 58/3.

¹⁶ el-Beled 90/13.

¹⁷ el-Mesed 111/1.

¹⁸ Çağlı, Necdet, *Din dili ve Mecaz*, İz Yay. , İstanbul, 2008.

¹⁹ et-Taberî, Muhammed İbn-i Cerir, *Camiü'l-Beyan fi Te'vili'l-Kur'ân*, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2009, c. VIII, s. 306.

²⁰ et-Taberî, *Camiü'l-Beyan*, VIII, s. 306; İbn-i Kesîr, Ebü'l-Fida İsmail, *Tefsiru'l-Kur'ânü'l-Azîm*, Muhtasar, Tahk. : Muhammed Ali Sabûnî, Daru'l-Kalem, Lübnan, 1986, c. II, s. 442.

Esed: Feeble have become my bones. Esed'in, "kemiklerim gevşedi" şeklindeki çevirisinde, kelimelerin gerçek anlamlarının öne çıktığını söyleyebiliriz. Feeble; çelimsiz, dermansız, cılız, takatsiz, eli ayağı tutmayan;²¹ bones; iskelet, kemik; zar; vücut, beden,²² demektir.

Pickthall: The bones of me wax feeble. Pickthall'ın "kemiklerim eridi/mum gibi eridi" şeklindeki çevirisinde de kelimelerin gerçek anlamlarının tercih edildiğini görmek mümkündür. Çünkü wax kelimesi, mum, balmumu²³ gibi anlamlara gelmektedir.

Ünal: My bones have grown feeble. Ünal'ın "kemiklerim zayıf düştü" şeklindeki çevirisinde de gerçek anlamın ağır bastığını söyleyebiliriz.

Didin: Indeed I have grown feeble bones of me. Didin'in, "gerçekten de benim kemiklerim gevşedi" şeklindeki çevirisi de diğerlerinden farksız olarak literal bir çeviridir.

Yukarıdaki çevirilere göre, mütercimlerin **مَيِّ وَهَنَ الْعَظْمُ مَيِّ** ayetinin tercümesinde, kelimelerin lâfzî anlamlarını öncelediklerini söylemek mümkündür.

2- Müddessir/4

وَتِيَابِكَ فَطَهَّرْ

a) Lâfzî anlamı: Elbiseni su ile yıka, temizle.²⁴ Elbiseni pisliklerden ve kirlerden temizle!²⁵

b) Mecazî anlamı: Nefsini temizle, arındır; öz benliğini her türlü hata, günah, pislik ve kötülükten arındır.²⁶ Temiz kalpli ol.²⁷

Esed: Thine inner self purify: Esed'in, "nefsini/özünü temiz tut, arındır",²⁸ şeklindeki çevirisinde mecazî anlamların öne çıktığını söyleyebiliriz. Inner, iç, içteki, içsel; vicdan; saklı; ruhani, manevi;²⁹ Purify ise arındırmak,³⁰ demektir.

²¹ Avery, Robert- Bezmez, Serap- Edmonds, G. Anna-Yaylalı, Mehlika, *Redhouse*, İngilizce- Türkçe Sözlük, Sev Yay. , İstanbul, 2003.

²² *Redhouse*.

²³ *Redhouse*

²⁴ et-Taberî, *Camiü'l-Beyan*, c. XII, s. 300; İbn-i Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, c.III, s. 568.

²⁵ et-Taberî, *Camiü'l-Beyan*, c. XII, s. 300.

²⁶ et-Taberî, *Camiü'l-Beyan*, c. XII, s. 298-299.

²⁷ İbn-i Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, c. III, s. 568.

²⁸ But almost all the classical commentators point out that the noun thawb and its plural thiyab is often metonymically applied to that which a garment encloses, i.e. , a person's "body" or, in a wider sense, his "self" or his "heart", or even his "spiritual state" or "conduct" (Taj al-Arus). Thus, commenting on the above verse, Zamakhshari draws the reader's attention to the well-known idiomatic phrases tahir ath-thiyab (lit., "one who is clean in his garments") and danis ath-thiyab ("one who is filthy in his garments"), and stresses their tropical significance of "free from faults and vices" and "vicious and perfidious", respectively. Razi states with approval that "according to most of the [earlier] commentators, the meaning [of this verse] is, 'purify thy heart of all that is blameworthy'".

Pickthall: Thy raiment purify: Pickthall'ın, “elbiselerini temizle”, şeklindeki çevirisinde, kelimelerin gerçek anlamlarının öne çıktığını söylemek mümkündür. Çünkü raiment kelimesi, giysi, üst baş, elbise, eski elbise,³¹ gibi anlamlara gelmektedir.

Ünal: And keep your clothing clean: Ünal'ın tercihinin de kelimelerin gerçek anlamlarından yana olduğunu söylemek mümkündür: “Ve giysilerini temiz tut.”

Clothing; Giysi, giyim, libas, kıyafet, fistan³² demektir.

Didin: And purify your garments: Didin'in “ve elbiselerini temizle” şeklindeki çevirisi literal bir çeviridir. Garments: giysi, elbise, kıyafet.³³

Mütercimlerden sadece Esed'in **وَتِيَابِكَ فَطَهِّرْ** ifadesini, mecazî çağrışımlarını açık bir biçimde yansıtmak üzere tercüme ettiğini söyleyebiliriz.

3-Tekasür / 2

حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ

a) Lâfzî anlamı: Mezarları ziyaret edinceye kadar...³⁴

b) Mecazî anlamı: Ölüncüye, mezara girinceye, kabir ehli oluncaya, defnedilinceye kadar...³⁵

Esed: Until you go down to your graves: Esed, ayeti, go down ifadesinin; dibe, aşağıya inmek, düşmek³⁶ gibi anlamlarından hareketle “mezarlarınıza girene kadar” şeklinde, mecazî anlamı yansıtmak üzere tercüme etmiştir.

Pickthall: Until ye come to the graves: Pickthall'ın “mezarlara varıncaya kadar” şeklindeki çevirisinin literal bir çeviri olduğunu söylemek mümkündür. Come to; varmak, ulaşmak; gelmek³⁷ demektir.

Ünal: Until you come to the graves: Ünal'ın da Come to ifadesinden hareketle “mezarlara varıncaya kadar” şeklinde lâfzî bir çeviriyi tercih ettiğini söyleyebiliriz.

Didin: Until you visit the graves: Didin; ziyaret, ziyaret etmek; misafir olmak; gezmek, uğramak; teşrif, yoklamak; laflamak, çene çalmak,³⁸ anlamlarına

²⁹ Redhouse.

³⁰ Redhouse.

³¹ Redhouse.

³² Redhouse.

³³ Redhouse.

³⁴ İbn-i Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l Azîm*, c. III, s. 672.

³⁵ et- Taberî, *Camiül-Beyan*, c. XII, s. 675,676; İbn-i Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l Azîm*, c. III, s. 672.

³⁶ Redhouse.

³⁷ Redhouse.

³⁸ Redhouse.

gelen visit kelimesini tercih etmekle; ifadenin lâfzî anlamını çok açık ve net bir şekilde öne çıkarmıştır: “Sen mezarları ziyaret edinceye kadar”.

Sadece Esed'in; حَتَّى رُزُّمُ الْمَقَابِرِ ifadesinin çevirisinde, mecazî öncelediğini söyleyebiliriz.

4- Al-i İmran / 103

بِحَبْلِ اللَّهِ

a) Lâfzî anlamı: Allah'ın ipi.³⁹

b) Mecazî anlamı: Allah'ın Kitabı, dini. Kur'ân. Allah'la aranızdaki ahit... Ce-maat.⁴⁰

Esed: The bond with god: Esed, çevirisinde “habl” kelimesini; bağ, irtibat, rabita, anlamlarına⁴¹ gelen “bond” kelimesi ile karşılaşmış ve ibareyi “Allah ile olan bağ” şeklinde mecazî olarak tercüme etmiştir.

Pickthall: The cable of Allah: Pickthall'ın, “Allah'ın ipi, kablosu” şeklindeki çevirisinde bariz olarak ortaya çıkan lâfzî anlam; kablo, tel; elektrik; iletç anlamlarına gelen⁴² cable kelimesinden kaynaklanmaktadır.

Ünal ve Didin “rope” kelimesini tercih ederek ibareyi gerçek anlamıyla tercüme etmişlerdir. Rope: ip, halat, sicim, urgan.⁴³

Ünal: The rope of god: Allah'ın ipi. Lâfzî anlam.

Didin: The rope of Allah: Allah'ın ipi. Lâfzî anlam.

Görebildiğimiz kadıyla بِحَبْلِ اللَّهِ ifadesini, sadece Esed, mecazî anlamıyla tercüme etmiştir.

5- Kaf / 25, Nun / 12

مَنْعَ لِلْخَيْرِ

a) Lâfzî anlamı: Hayır, zekâti, sadakayı; başkasına mali yardımda bulunmayı kısaca her türlü iyiliği engelleyen⁴⁴.

b) Mecazî anlamı: Cimri, eli sıkı.⁴⁵

Mütercimlerden dördünün de مَنْعَ لِلْخَيْرِ ibaresini; iyi, hayır, hayırlı, yararlı,

³⁹ Bilmen, Ömer Nasuhi, *Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Meâl-i Âlisi*, Akçağ Yay., 1996; Koçyigit, Talat, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, Kılıç Kitabevi, Ankara, 1993; Öztürk, Yaşar Nuri, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, Yeni Boyut, İstanbul, 2008. v.d.

⁴⁰ et-Taberî, *Camiül-Beyan*, c. III, s. 378, 379; Zemahşerî, *Keşşaf*, c. I, s. 423.

⁴¹ Redhouse.

⁴² Redhouse.

⁴³ Redhouse.

⁴⁴ et- Taberî, *Camiül-Beyan*, c. XI, s. 422, 423; İbn-i Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, c. III, s. 375.

⁴⁵ ez- Zemahşerî, Ebu'l-Kasım Muhammed b. Ömer, *el-Keşşaf an-Hakaiki' t-Tenzil ve 'Uyuni'l-Ekavil fi Vucuhi't-Te'vil*, Tahkik ve Tahrir: Adurrezak el-Mehdi, Dar-u İhya-i Türesi'l-Arabî, Beyrut, 1997, c. IV, s. 591.

güzel gibi anlamlara gelen good⁴⁶ kelimesinden hareketle, lâfzî anlamı öne çıkararak tercüme ettiğini söyleyebilirsiniz.

Esed: Withholder of good: İyiliği engelleyen kişi. Lâfzî anlam.

Pickthall: Hinderer of good: İyiliği engelleyen kişi. Lâfzî anlam.

Ünal: Who impedes the doing of good. (preventing himself and other). Parantez içindeki ifadeyle birlikte: kendini ve diğerlerini iyilik yapmaktan alıkoyan kişi... Lâfzî anlam.

Didin: Hinderer of good: İyiliği engelleyen kişi. Lâfzî anlam.

6- Bakara / 100,101 Al-i İmran / 187, Hud / 92 **فَتَبَدُّوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ**

a) Lâfzî anlamı: Arkalarına, arkaya; sırtlarının, omuzlarının arkasına attılar.⁴⁷

b) Meczâî anlamı: Allah'ın Kitabına sırt çevirdiler, onu kulak ardı ettiler, önemsemediler, ona kulak asmadılar. Allah'ın emrini terk edip onu zayi ettiler. Allah'a verdikleri sözü çiğneyip hakikati gizlediler.⁴⁸

Esed: They cast this (pledge) behind their backs: Esed'in "Vaat, taahhüt, söz, teminat, ant, yemin" anlamına gelen pledge,⁴⁹ kelimesine yer vermesi ve ilgili dipnotu⁵⁰ sayesinde; mecazî anlamı tercih ettiğini söyleyebilirsiniz: Onlar bunu – sözü- kulak ardı ettiler; onlar bu söze sırtlarını döndüler.

Pickthall: They flung it behind their backs: Pickthall'ın "Onu arkalarına attılar", şeklindeki çevirisi görebildiğimiz kadıyla mecazî bir tema içermemektedir. Flung: fırlatılan, atılan şey,⁵¹ anlamındadır.

Ünal ve Didin'in çevirileri de, ibarenin lâfzî anlamından hareketle yapılmış çevirilerdir.

Ünal: Flinging it behind their backs: Arkaya atmak. Lâfzî anlam. Fling: fırlatmak, atmak⁵².

Didin: They threw it away behind their backs. Onu arkalarına attılar. Lâfzî anlam. Threw: atmak, fırlatmak.⁵³

⁴⁶ Redhouse.

⁴⁷ Yazır, Elmalılı Hamdi, *Kur'an-ı Kerim ve Medlî* (Haz. ve Notl. : Düccane Cündioğlu), İslamoğlu Yay. , İstanbul, 1993; Ateş, Süleyman, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Medlî*, Kılıç Kitabevi Yayın ve Dağıtım, Ankara, t.y.; Bulaç, Ali, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı*, Çıra Yay. , İstanbul, 2009;

⁴⁸ et-Taberî, *Camiü'l-Beyan*, c. III, s. 543; İbn-i Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, c. I, s. 345.

⁴⁹ Redhouse, a. g. e.

⁵⁰ In classical Arabic usage, as well as in the speech of certain bedouin tribes to this day, the phrase *ittakhadhahu* (or *ja'lahu*) *zihriyyan* (lit. "he put him behind his back") has the meaning of "he held him in contempt" or "he forgot him", or "regarded him as something that may be forgotten". This last rendering seems to be the most appropriate in the above context. *Esed*, a. g. e. , s. 330.

⁵¹ Redhouse.

⁵² Redhouse.

فَتَبَدُّوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ ibaresinin de Esed hariç, diğerleri tarafından kelimelerin lâfzî anlamına göre tercüme edildiğini söyleyebiliriz.

7-Maide /64, İsra /29

يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ

Lâfzî anlamı: Allah'ın eli bağlıdır, kapalıdır.⁵⁴

Mecazî anlamı: Allah cimridir, eli sıkıdır. Allah bize karşı cimri davranıyor ve bize ikramda bulunmuyor.⁵⁵

Esed: Allah's hand is shackled: Esed'in, Allah'ın eli kelepçelidir/sıkıdır şeklindeki çevirisi her ne kadar tam olarak mecazî bir tema içermiyorsa da İsra/29'la ilgili dipnot,⁵⁶ buradaki amacın cimrilik olduğunu açık bir şekilde izah etmektedir. Shackle: engel, mania; zincir; boyunduruk; insanı engelleyen/hapseden şey,⁵⁷ demektir.

Pickthall, Ünal ve Didin'in çevirilerini de; engel, mania, zincir, boyunduruk, insanı engelleyen/hapseden şey, gibi anlamlara gelen "fettered"⁵⁸ kelimesi sayesinde; Esed'inki kadar açık olmasa da, mecazî kabul etmek mümkündür.

Pickthall: Allah's hand is fettered: Allah'ın eli engellenmiştir/sıkı bir şekilde bağlanmıştır.

Ünal: God's hand is fettered (thus attributing their humiliation and misery to him): (Sebeb oldukları zillet ve cimriliği Allah'a atfederek) Allah'ın eli engellenmiştir/sıkı bir şekilde bağlanmıştır, diyorlar...

Didin: Hand's of Allah is fettered: Allah'ın eli engellenmiştir/ sıkı bir şekilde bağlanmıştır.

Bu ifadenin, mütercimler tarafından genel olarak mecazî bir şekilde tercüme edildiğini kabul etmek mümkündür.

8- Meryem /50, Şuara /84

لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا

Lâfzî anlamı: Yüce/yüksek bir doğruluk dili...⁵⁹

Mecazî anlamı: Övgüyle anılmak, yâd-ı cemil, zikr-i cemil, güzel hatıralarla anılmak, güzel bir nam bırakmak.⁶⁰

SÜİFD / 30

127

→

⁵³ Redhouse.

⁵⁴ Öztürk, Yaşar Nuri, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, Yeni Boyut, İstanbul, 2008; D.İ.B. Kur'an-ı Kerim Meali, 13. Baskı, Hazırlayan: Kurul, Ankara, 2007.

⁵⁵ et- Taberî, *Camiü'l-Beyan*, c. IV, s. 639; İbn-i Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, c. I, s. 533.

⁵⁶ A metaphor signifying miserliness and, in particular, unwillingness to help others. (cf. a similar expression in: 5: 64). *Esed*, a. g. e. , s. 422.

⁵⁷ Redhouse.

⁵⁸ Redhouse.

⁵⁹ Öztürk, Yaşar Nuri, a. g. e. ; D.İ.B. , a. g. e. ; Bulaç, a. g. e.

⁶⁰ et- Taberî, *Camiü'l-Beyan*, c. VIII, s. 350; İbn-i Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, c. II, s. 455.

Esed, Pickthall ve Ünal'ın çevirilerinin farklı şekillerde de olsa mecazî çağrışımlara sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Esed: A loft power to convey the truth (unto others): Doğruları iletmek için "üstün anlatım gücü": Mecazî anlam.

Pickthall: A high and true renown: Yüksek şan sahibi. Mecazî anlam. Renown: şan, ün, şöhret, nam, ad...⁶¹

Ünal: A most true and lofty renown: En doğru ve en yüce olarak bilinen. Mecazî anlam. Lofty: Yüce; yüksek; muazzam, azametli; ulvi; kibirli, mağrur, çalimli...⁶²

Didin: Tongues of truth: Doğruluk dilleri. Lâfzî anlam. Tongue: dil, li-san...⁶³

Didin hariç, diğer mütercimlerin لِسَانٌ صِدْقٍ عَلِيًّا ifadesiyle ilgili çevirilerinin mecazî olduğunu söylemek mümkündür.

9- Sâd /12

دُو الْأَوْتَادِ

Lâfzî anlamı: Kazıklar sahibi/kazıklı (Firavun).⁶⁴

Mecazî anlamı: Payidar mülk sahibi, sarsılmaz bir saltanat sahibi, dehşetengiz bir iktidar sahibi.⁶⁵

Esed: ...and pharaoh of the (many) tent-poles: ...ve –birçok- kazıkların sahibi Firavun. Esed'in çevirisi literal bir çeviri olmakla beraber, ilgili dipnotta⁶⁶, ifadenin mecazî anlamları açıklanmıştır.

Pickthall: ...and pharaoh firmly planted: ...ve sağlam yer edinmiş/hükümdarlık kurmuş Firavun. Pickthall'ın çevirisini, tercih edilen kelimelerle mecazî anlamların öncelendiği bir çeviri olarak kabul etmek mümkündür. Firmly: sabit; sıkı, katı; sağlam, dayanaklı; kararlı; metin; güçlü; sarsılmaz.⁶⁷ Planted: kök salmış; donatım; kuruluş; sıkıca yerleşmek.⁶⁸

⁶¹ Redhouse.

⁶² Redhouse.

⁶³ Redhouse.

⁶⁴ Beğavi, Ebu Muhammed el-Hüseyn b. Mes'ud, Mealimüt-Tenzil, Darü's-Selam, Suudi Arabistan, t.y., s. 804-805.

⁶⁵ Beydavi, Abdullah b. Ömer, Envarü't-Tenzil ve Esraru't-Te'vil, Darü'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 2008, c. II, s. 308.

⁶⁶ In classical Arabic, this ancient bedouin term is used idiomatically as a metonym for "mighty dominion" or "firmness of power". (Zamakhshari). The number of poles supporting a bedium tent is determined by its size, and the latter has always depended on the status and power of its owner: thus, a mighty chieftain is often alluded to as "he of many tent-poles. Esed, a. g. e. , s. 696.

⁶⁷ Redhouse.

⁶⁸ Redhouse.

Ünal: ...and the pharaoh with formidable strongholds. Ünal'ın "...ve zorlu, heybetli, olağanüstü, kaleleri/kilit noktaları olan Firavun," şeklindeki çevirisi de mecazî bir içeriğe sahiptir. Formidable: zorlu, heybetli; ürkütücü, korkunç; dışlı, çetin; tüyler ürpertici, müthiş; olağanüstü, akıl almaz. stronghold: kilit noktası; kale, istihkâm, müstahkem yer; sığınak.⁶⁹

Didin'in çevirisinde ise gayet açık bir şekilde, lâfzî anlam ön plandadır.

Didin: and pharaoh the owner of stakes: ...ve kazıkların sahibi Firavun. Stake: kazık, sırtık, direk; pay, hisse; çıkar; dayak.⁷⁰

Esed ve Didin hariç diğerlerinin **ذُو الْأَوْتَادِ** ibaresini mecazî anlamıyla tercüme ettiğini söylemek mümkündür. Esed'in çevirisinin ise ancak ilgili dipnot sayesinde mecazî çağrışımları okuyucuya aktarabilecek bir niteliğe kavuştuğunu söyleyebiliriz.

10- Kehf / 22

رَجْمًا بِالْغَيْبِ

Lâfzî anlamı: Gaybı taşıyarak...⁷¹

Mecazî anlamı: Bilinmeyen bir konuda tahmin yürütmek, atıp tutmak, yalan uydurmak, bilir bilmez konuşmak. Kesin bilgi olmaksızın herhangi bir konuda zanna dayanarak yalan konuşmak.⁷²

Bütün mütercimlerin **رَجْمًا بِالْغَيْبِ** ibaresini mecazî bir muhtevayla tercüme ettiğini kabul etmek mümkündür.

Esed: Idly guessing at something of which they can have no knowledge: Bilemedikleri bir konuda başıboş tahmin yürüterek... Mecazî anlam. Idly: boş, gereksiz; avare, tembel, aylak, başıboş.⁷³ Guess: Tahmin, varsayım, sanı, kestirim; farz etmek; sezme; keşfetme.⁷⁴

Pickthall: Guessing at random: Değişik (tesadüfî) tahminlerde bulunmak. Mecazî anlam. Random: rastgele, gelişigüzel, lalettayın, tesadüfî, rastlantisal; at random: Rastgele.⁷⁵

Ünal: Guessing at random at (something related to) the unseen: Görülmemiş bir şey (gayp) hakkında değişik (rastgele) tahminlerde bulunmak. Mecazî anlam.

⁶⁹ Redhouse.

⁷⁰ Redhouse.

⁷¹ Yazır, Elmalılı Hamdi, *Muhtasar Hak Dini Kur'an Dili Meal-Tefsir*, Haz. Ve Notl. : Ertuğrul Özalp, İşaret Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2006, s. 534.

⁷² et- Taberî, *Camiü'l-Beyan*, c. VIII, s.305; ; İbn-i Kesir, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, c. II, s. 414.

⁷³ Redhouse.

⁷⁴ Redhouse.

⁷⁵ Redhouse.

Didin: Guessing at the unseen: Görülmemiş bir şey (Gayp) hakkında tahminlerde bulunmak. Mecażî anlam.

Değerlendirme ve Sonuç

Dört İngilizce meal; on farklı ibare ile ilgili yaptığımız analitik inceleme sonucunda şunları söyleyebiliriz:

İngilizce meallerde mütercimlerin; Türkçede olduğu gibi, kelime ve ibarelerin mecażî anlamlarından çok lâfzî anlamlarına itibar ettiklerini söylemek mümkündür. Türkçe meallerde olduğu gibi İngilizce çevirilerde de; kelime ve terkiplerin literal anlamlarının daha fazla tercih edildiğini; ibarelerdeki mecażî içeriklerin maalesef ekseriyetle dikkate değer bulunmadığını söyleyebiliriz. Nitekim bu çalışmada ortaya çıkan sonuca göre Esed iki, Pickthall ve Ünal altı, Didin sekiz yerde lâfzî anlama itibar etmiştir. Diğer bir ifadeyle kırk cümleden yirmi iki tanesinde lâfzî anlam, on sekiz tanesinde ise mecażî anlam tercih edilmiştir. On sekiz mecażî anlamdan sekizinin sadece Esed'e ait olduğu düşünüldüğünde, mütercimler tarafından lâfzî anlam ile ilgili tercihlerin mecażî anlama göre daha dikkate değer bulunduğu fark edilecektir. Esed'i hariç tutarsak; günlük hayatta Türkçeyi kullanan Ünal ve Didin ile İngilizceyi kullanan Pickthall arasında; tercih noktasında paralellik bulunduğunu söylemek mümkündür. Özellikle Ünal ile Pickthall arasında, bu paralelliğin daha somut bir şekilde fark edilebilir olduğunu söyleyebiliriz.

Esed'i diğerlerinden ayıran en önemli fark, mealinde dipnotlara sık sık yer vererek çevirideki tercih sebebine açıklık getirmiş olmasıdır. Esed'in, tercihlerini çoğunlukla Razî, Beydavî ve Zemahşerî gibi dilbilimsel tefsirin önde gelen şahsiyetlerinin yorumlarına atıfla gerekçelendiğini görmekteyiz. Esed'i diğerlerinden farklı kılan ve çeviride mecaza meyletmesine sebep olan, muhtemelen böyle bir yönelimdir.

Bu çalışmayla ulaştığımız başka bir sonuç ise şudur: Mütercimin -Arap olması dışında- mensup olduğu milletin, konuştuğu dilin; Kur'ân'ı anlama ve tercüme etme konusunda kendisine avantaj sağladığını iddia etmek doğru değildir. Avusturya asıllı Esed'in İngiliz Pickthall'dan mecażî ifadelerle daha iyi nüfuz edip buna göre daha sonra öğrendiği İngilizceye tercüme etmiş olması; Türk asıllı Ali Ünal'ın da en azından Pickthall kadar konuya hakim olması, keza ikisi de Türkçeyi konuşan ve kullanan Ünal ile Didin arasındaki farkın Ünal lehine büyüklüğü bunun kanıtıdır. Sonuçta önemli olan, kaynak dilin ifade türlerini gereğince anlayacak ve bunu aynı şekilde aktaracak donanıma sahip olmaktır. Söz konusu Kur'ân olunca, daha da önemli olan, onu ilgili referans metinlerden yararlanarak; lâfzî ve mecażî özelliklerini göz ardı etmeden tercüme etmektir.

İşaret edilmesi gereken diğer bir önemli husus ise gerek Türkçe ve gerekse İngilizce meallerde, kelime ve ifadelerin lâfzî anlamlarının, şaşırtıcı bir benzerlikle, mecażî anlamlara tercih edilmiş olduğu gerçeğidir. Bu sınırlı çalışmayla elde

edilen verilerle bile, Kur'ân'daki mecazî ibarelerin çevirisinde; sadece Türkçede değil, genel olarak diğer hedef dillerde de çeşitli problemlerle karşılaşıldığını gözlemlemek mümkündür.

Gerek İngilizce ve gerekse Türkçe çevirilerdeki önemli bir eksiklik; müelliflerin, Tefsirlerden bağımsız çeviriler yapmış olmasıdır. Ortaya çıkan sonuç göstermektedir ki mütercimler, bakıp incelemiş olsalar dahi rivayet ve dirayet tefsirlerini çoğu kez göz ardı etmişlerdir. Çünkü her iki tefsir türünde de ifadelerin hem lâfzî hem de mecazî anlamlarını bulmak çoğunlukla mümkündür. Rivayet tefsirlerinde bile aynı sayfada kelime ve ifadelerin hem lâfzî hem de mecazî yönlerine işaret eden yorumları görmek azımsanamayacak kadar çok karşılaşılan bir olgudur. Örneğin bu çalışmada genellikle rivayet tefsirlerine atıfta bulunmamız ve söz konusu tefsirlerden mecaz çağrışımlı yorumları buraya almamız da göstermektedir ki günümüz şartlarında ayetlerin mecazî anlamlarına ulaşmak için kişisel yorumlara pek de gerek yoktur ve bu tür yorumlar haddi zatında çoktandır tefsir geleneğimizdeki yerini almıştır. Hem rivayet hem de dirayet tefsirlerine atıfta bulunmamızın diğer bir sebebi ise incelediğimiz ibarelerle ilgili mecaz içerikli yorumların, sadece dirayet tefsirlerinde değil, rivayet tefsirlerinde de bulunduğuna işaret ederek; salt dirayet tefsirlerine atıfta bulunmanın, yanlış davranmış olabileceğimiz yönünde doğabilecek olumsuz kanaatlere meydan vermemektir.

Selefleri/cumhur-u ulema, Kur'ân'da mecaz bulunduğu konusunda icma etmiş olan; kendileri de günümüzde çoğunlukla bu fikre bağlı kalan, bu geleneği savunup devam ettiren müellif ve mütercimlerin; işin öznesi kendileri olunca bu tarihsel gerçeğe neden güncellik kazandıramadıkları ve Kur'ân'daki mecaz olgusunu kabul etmeyen az sayıdaki zevattan yana tavır koyarcasına, ifade ve lafızlardaki mecazi çağrışımları göz ardı etmeleri düşündürücüdür.

Sadece İngilizce meallerden dördünü kapsayan bu çalışmayı; gerek İngilizceye ve gerekse Kur'ân'ın tercüme edildiği başka dillere yapılan diğer çevirilerle ilgili benzer çalışmaların izlemesi durumunda; daha genel, kuşatıcı ve doğru sonuçlar elde etmek, bu sonuçlardan hareketle, mevcutlarını her yönüyle aşan meallere ulaşmanın yollarını yeniden düşünmek ve müzakere etmek mümkün olacaktır.

Kur'ân-ı Kerim'in günümüzde konuşulmakta olan birçok dile tercüme edildiği bilinmektedir. Bu dillere yapılmış çevirilerle ilgili yapılacak incelemeler, ortak sorun ve zorlukların belirlenmesine ve bunlara yine ortak çözüm yolları ve çareler bulunmasına imkân tanıyacak; her mütercimin yaşadığı tecrübe ilgililerce paylaşılarak devasa bir birikimin oluşmasına vesile olunabilecektir. Söz konusu birikim ve tecrübenin kazandıracığı formasyon ve perspektifle yapılacak yeni çevirilerin, eleştirmenlerin kritiklerine konu olan birçok hatadan beri olacağını öngörmek, kehanet sayılmamalıdır.

Kaynaklar

- Akk, Halid Abdurrahman, *Usulu't-Tefsir ve Kavaiduhu*, Daru'n- Nefais, Lübnan, 2007.
- Ateş, Süleyman, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, Kılıç Kitabevi Yayın ve Dağıtım, Ankara, t.y.
- Beğavi, Ebu Muhammed el-Hüseyn b. Mes'ud, *Mealimüt-Tenzil*, Darü's-Selam, Suudi Arabistan, t.y.
- Beydavi, Abdullah b. Ömer, *Envaru't-Tenzil ve Esraru't-Te'vil*, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 2008.
- Bilgin, Abdülcelil, *Kur'an'daki Deyimler ve Zemahşeri'nin Keşşafı*, Ankara Okulu Yay. , Ankara, 2008.
- , *Kur'an'da Deyimler ve Kur'an'ın Anlaşılmasındaki Rolü*, Pınar Yay. , İstanbul, 2003
- Bilmen, Ömer Nasuhi, *Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Meâl-i Âlisi*, Akçağ Yay. , 1996.
- Bulaç, Ali, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı*, Çıra Yay. , İstanbul, 2009.
- Cerrahoğlu, İsmail, *Tefsir Usûlü*, T.D.V, Ankara, 2006.
- Çağıl, Necdet, *Din Dili ve Mecaz*, İz Yay. , İstanbul, 2008.
- D.İ.B. Kur'an-ı Kerim Meali, 13. Baskı, Hazırlayan: Kurul, Ankara, 2007.
- D.İ. B, Kurul; *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Ankara, 2009.
- Demirci, Muhsin, *Tefsir Terimleri Sözlüğü*, İFAV Yay. , İstanbul, 2009.
- , *Tefsir Usûlü*, İFAV, İstanbul, 2003.
- Derveze, İzzet, *Kur'ânü'l-Mecid*, Çev. : Vahdettin İnce, Ekin Yay. İstanbul, 1997.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay. , Ankara, 2002.
- Enis, İbrahim, *Dilaletü'l-Elfaz*, Mektebetü'l-enclu el-Mısıriyye, Mısır, 1993.
- es-Salih, Subhi, *Mebahis fi Ulumi'l-Kur'ân*, Beyrut, 1985.
- es-Suyutî, Celalüddin Abdurrahman Ebibekr, *el-İtkan Fi Ulumi'l-Kur'ân*, Tahk. : Muhammed Salim Haşim, Daru'l- Kutubi'l İlmiye, Lübnan, 2007.
- el-Kattan, Manna', *Mebahis fi Ulumi'l-Kur'ân*, Lübnan, 1998.
- et-Taberî, Muhammed İbn-i Cerir, *Camiü'l-Beyan fi Te'vili'l-Kur'ân*, Daru'l Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2009.
- ez-Zemahşeri, Ebu'l-Kasım Muhammed b. Ömer, *el-Keşşafan-Hakaiki't-Tenzil ve 'Uyuni'l-Ekavil fi Vucuhi't-Te'vil*, Tahkik ve Tahric: Adurrezak el-Mehdi, Dar-u İhya-i Turasi'l-Arabî, Beyrut, 1997.

- , Carullah Ebi'l-Kasım Mahmud b. Ömer, *Esasu'l-Belağa*, Daru'n-Nefais, Beyrut, 1992.
- ez-Zerkeşi, Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim, *el-Burhân fi Ulumi'l-Kur'an*, tahk. : Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim, el-Mektebetu'l-Asriyye, Lübnan, 1972.
- İbn-i Keşir, Ebu'l-Fida İsmail, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, Muhtasar*, Tahk. : Muhammed Ali Sabûnî, Daru'l-Kalem, Lübnan, 1986.
- İbn-i Manzur, Ebu'l-Fadl Cemaluddin Muhammed b. Mükerrerem, *Lisanu'l-Arab*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1994.
- Jones, Gordon ve arkadaşları, *İngilizce Türkçe Fono Büyük Deyimler Sözlüğü*, Fono Yay. İstanbul, 2002.
- Karagöz, Mustafa, *Dilbilimsel Tefsir ve Kur'ân'ı Anlamaya Katkısı*, Ankara Okulu Yay. , Ankara, 2010.
- Kasımî, Cemaleddin, *Tefsir İlminin Temel Meseleleri*, Çev. : Sezai Özel, İz Yay. , İstanbul, 1990.
- Kılıç, Sadık, *Kur'ân: Dildeki Sonsuz Mucize*, Gelenek Yay. , İstanbul, 2003.
- Koçyiğit, Talat, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealî*, Kılıç Kitabevi, Ankara, 1993.
- Kur'ân-ı Kerim.
- Okiç, M. Tayyib, *Tefsir ve Hadis Usulünün Bazı Meseleleri*, Nun Yay. , İstanbul, 1995.
- Öndoğan, Erdem, *İngilizce-Türkçe Deyimler Sözlüğü*, İnkılâp, İstanbul, 2006.
- Öztürk, Mustafa, *Kur'ân Dili ve Retoriği*, Kitabiyyât, Ankara, 2002.
- Öztürk, Yaşar Nuri, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealî*, Yeni Boyut, İstanbul, 2008.
- Paçacı, Mehmet, *Kur'ân'a Giriş*, İsam Yay. İstanbul, 2006
- Sabuni, M. Ali, *Safvetu't-Tefasir*, Terc. : Sadreddin Gümüş, Nedim Yılmaz, Yeni Şafak, İstanbul, 1995.
- Spears, A. Richard-Kirkpatric, Betty, *İngilizce Deyimler Sözlüğü*, NTC, Publishing Group, Çev. : Alfa çeviri grubu, Alfa Yay. , İstanbul-Bursa, 2003.
- Tuğlacı, Pars, *İngilizce-Türkçe Deyimler Sözlüğü*, İnkılâp, İstanbul, 2002.
- Yavuz, Ömer Faruk, *Kur'ân'da Sembolik Dil*, Ankara Okulu, Ankara, 2006.
- Yazır, Elmalılı Hamdi, *Muhtasar Hak Dini Kur'an Dili Meal- Tefsir*, Haz. Ve Notl. : Ertuğrul Özalp, İşaret Yay. , İstanbul, 2006.
- Yazır, Elmalılı Hamdi, *Kur'ân-ı Kerîm ve Mealî* (Haz. ve Notl. : Düccane Cündioğlu), İslamoğlu Yay. , İstanbul, 1993.

ÖZET

Yazılı ve sözlü ürünlerde, kelime ve ifadelerin hakiki ve mecazî anlamlarıyla karşılaşmak mümkündür. Hakikat, temel anlam; mecaz ise yan anlam demektir. Kur'ân'da kelimelerin sadece hakiki anlamlarına değil yeri geldikçe mecazî anlamlarına da itibar edilmiştir. Ancak, Kur'ân'daki mecazî ifadelerin başka dillere aktarılması konusunda, yer yer çeşitli zorluklarla karşılaşıldığı da görülmektedir.

İngilizce yazılmış mealleri incelediğimizde, bu zorluğun; mütercimlerin, bir çok yerde kelimelerdeki hakiki anlamları, mecazî anlamlara tercih etmesi şeklinde somutlaştığını görürüz. Çalışmamıza göre, bu tür tercihlerdeki isabet oranı tartışmaya açıktır ve tartışılmalıdır.

Anahtar kelimeler: Hakikat, mecaz, İngilizce mealler, çeviri.

AN ANALYTICAL STUDY ON THE ENGLISH TRANSLATIONS OF QUR'AN IN THE CONTEXT OF TRUTH AND METAPHOR

It is possible to find the correspondence of words and statements in the verbal and written products. While reality/truth is the basic meaning, the metaphor is the connotative one. There holds in high esteem in the Qur'an not only real meaning but also metaphorical one. However, there are difficulties encountered in translating the metaphorical statements into foreign language.

When we look over the english translations of Qur'an, we see that in many places this difficulty comes from translator's preference the real meanings to methaphorical ones. According to this article, the correspondence rate of this implications is open to discuss and should be discussed.

Key Words: Truth, metaphor, the english translations of qur'an, translation